

JOCURI DE PRIVEGHI DIN JUDEȚUL BACĂU

de VASILE ADASCALITEI

În raport cu ceea ce se știa despre priveghi pînă în deceniul al IV-lea al secolului nostru, cînd pentru prima dată s-a atras atenția în mod deosebit asupra manifestărilor din Vrancea¹, astăzi se cunosc, desigur, cum e și normal, mult mai multe lucruri. S-ar părea că cercetătorii au dorit să arate cum realitatea tradițională respectivă poate fi regăsită și în alte provincii istorice românești (altfel spus : pe întregul cuprins al românității). Și, de aceea, bibliografia înregistrată în ultima vreme este mai bogată în legătură cu felul cum arată faptele în Transilvania². În ce ne privește, plecînd de la importanța materialelor respective și avînd convingerea că pentru a le putea interpreta corespunzător este mai întii nevoie de o cît mai bună cunoaștere a lor, am procedat la investigații susținute, directe și indirecte, ale căror rezultate se află depozitate în Arhiva Seminarului de folclor de pe lângă Facultatea de filologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Din această arhivă³ vom valorifica aici datele care provin de pe actualul teritoriu al județului Bacău. În intenția noastră stă, deci, mai puțin studiul efectiv și mai mult parcurgerea unei etape pregătitoare a acestuia, ordonarea și clasificarea materialului, care — fără îndoială — presupune și ea măcar un minimum de orientare în interpretarea datelor.

Prin priveghi, în general, trebuie să înțelegem obiceiul ca în timpul nopților dintre deces și înmormîntare, lângă decedat, să se facă veghe

1 Stahl H. H., *Nerej un village d'une région archaïque. Monographie sociologique.* Vol. 1—3, București, 1939.

2 Graur Tiberiu, „Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei”, Cluj-Napoca, 1971—1973, p. 593—598; Pop Dumitru, „Revista de etnografie și folclor”, nr. 2/1968, p. 131—142.

3 Dăm aici lista materialelor de care dispunem și pe care le-am folosit, organizată în ordinea alfabetică a localităților. Fiecare material este prezentat după cum urmează : dosarul sau banda pe care se află, localitatea de unde a fost cules, culegătorul, anul culegerii și informatorul.

— Ds. 3249; Balcani; Bălăița Margareta — 1978; Paiu Maria 77.

— Ds. 3290; Balotești—Stănișești; Chirvăsuță Antohe — 1980; Vlasă Vasile 51

— Ds. 3352; Băsești—Pîrjol; Parfene Adela — 1981; Vrinceanu Natalița 79

neîntreruptă. Organizată de vecini și consăteni sau numai de familie, fie că se desfășoară cu participarea zgomotoasă a mulțimii, într-o atmosferă care aduce aminte de obiceiul șăătorii, fie că se desfășoară în defărmă solemnitate (mai ales când de ea se ocupă numai al casei), în rapină solemnitate (mai ales când de ea se ocupă numai al casei), în raport cu înțelegerea gravității momentului în impururile mai apropiate de noi, această veghe poartă același nume: *priveghi*. Desigur, forma la care ne-am referit în primul rând este cea mai importantă pentru cercetarea spiritualității tradiționale. Mult mai tirzie din punct de vedere istoric, veghea solemnă, deși tinde să se generalizeze — sub influența istoricilor ca și a altor factori civilizatori — nu va face obiectul acestor însemnări. Așadar, folosim termenul de *priveghi* înțelegând prin el forma de veghe la care iau parte cât mai mulți dintre membrii comunității defunctului. Numărul celor prezenți depinde, desigur, de mai mulți factori: în primul rând, de mărimea colectivității. Mai depinde și de prestigiul defunctului (la Dumbrava-Râchitoasa), de vârsta lui. Atunci când ar mai fi putut trăi, mai mulți înși simt nevoia să se apropie de el (la Secuienj). La acei necăsătoriji, dar în pragul abordării acestei instituții, prezența este „în masă” (la Urechești). Așa se face că se adună — uneori — între 50 și 70 de persoane (la Lunca Dochiel-Urechești) sau între 50 și 60 de persoane (la Cornățel-Urechești). Nu vin la *priveghi* doar cei cu care defunctul a fost certat, dacă nu acceptă să-l ierte (la Leontenești-Ardeani), învelșul creștin al acestei atitudini statornicindu-se, desigur, peste norme mult mai vechi. În mod frecvent, între cei prezenți domină numeroase participante de aceeași vârstă cu defunctul (la Grigoreni-Scorțeni și Leontenești-Ardeani). Al casei se supun datinii pe care ei înșiși o practică atunci când nu sînt implicați direct și fac pregătiri speciale. Astfel, în camera mortuară aduc cât mai multe scaune lungi (la Băsești-

- Ds. 3226; Băsești—Pirjol; Teodorescu Anica — 1978; Marcu Neculai 65
- Ds. 3415; Berzunți; Ilie Maria — 1981;
- Ds. 3429; Bibirești—Ungureni; Șerban Lucia — 1981; Bibire Maria 62
- Ds. 3261; Bibirești—Ungureni; Tlutea Maria — 1978; Bibire Sucu 57
- Ds. 3269; Blaga—Dealul Morii; Mihalache Nicoleta — 1979; Ciriig Dumitrachi 92
- Ds. 3395; Blăgești; Miron Gabriela — 1981; Gherasim Aglaia 67
- Ds. 3363; Blăgești; Boboc Vasile — 1981; Boboc Vasile 68
- Ds. 3454; Blăgești; Tâbirnac Gheorghe — 1981; Străjeru Profira 66
- Ds. 3217; Bolovaniș—Ghimes Făget; Rusu Anisoara — 1977; Hanceș Ioana 77
- Ds. 3248; Brătești—Birsănești; Ciohanu Elena — 1978; Panțiru Catinca 59
- Ds. 3216; Brătești—Birsănești; Rotaru Florica — 1977; Stan Catrina 80
- Ds. 3272; Buda—Blăgești; Apetri Emilia — 1979; Apetri Gh. 61
- Ds. 3369; Căbești—Podu Turcului; Stegaru Cezar — 1981; Palade Cornelia 65
- Ds. 3402; Chetriș—Tamași; Bendrea Leopoldia — 1981; Becs Mihai Ștefan
- Ds. 3364; Cornățel—Urechești; Zaharia Costică — 1981; Bălan Elena 67
- Ds. 3414; Cuculeți—Doftana; Tîrșandău Anca — 1981; Chiticaru Maria 62
- Ds. 1637; Cuculeți—Solonț; Suleac Maria — 1980; inf. ind.
- Ds. 3374; Dienet Deal—Pincești; Miron Liliana — 1981; Roșu Catinca 73
- Ds. 3243; Dumbrava—Râchitoasa; Clooniu Ileana — 1978; Hoholea Vasile 89;
- Ds. 3285; Enăchești—Berești Tazlău; Spătaru Maria — 1979; Benedic Viroana 63 ș.a.
- Ds. 3470; Filipeni; Balaban Maria — 1981;
- Ds. 3230; Filipeni; Vlăciu Gheorghe — 1978; Pîrgaru Constantin 73 ș.a.

Pirjol). Desigur că veghea zgomotoasă lipsește doar în cazul cînd decedează un copil mic (la Negri). Modificările intervenite în cutumă ne îngăduie să constatăm că sînt localități în care se fac jocuri numai la cel „nejelîti” (la Recea-Gălceana). Sînt și unități familiale ale colectivităților, care astăzi nu mai acceptă manifestările zgomotoase în timpul veghii (la Solont). „Partea veselă” începe de cînd se întunecă și ține pînă spre miezul nopții (la Balotești-Stănișești), fiind atenuată în cazul disparițiilor premature, la copii și la tineri (la Filipeni).

O consecință a marelui număr de participanți este că, adesea, neîn-căpînd în casă, cei prezenți „organizează jocuri afară, în curte” (la Balotești-Stănișești), lucru firesc dacă ținem seama nu numai de amploarea și specificul manifestărilor respective, ci și de faptul că la priveghi pot participa cei ce au trecut de 10 ani, pînă la adînci bătrînețe.

Similitudinile acestei forme de priveghi cu șezătoarea sînt numeroase. Sînt cazuri cînd, ca să treacă timpul mai ușor și cei din familie să fie distrași de la starea pe care o încearcă, și pentru ca însuși defunctul să se simtă „alături” de ceilalți, participanții spun ghicitori sau — pe marginea diverselor discuții purtate — lansează proverbe (la Moinești și în împrejurimi). În județul Bacău mai puțin decît în altele apropiate — în special decît în județul Galați — se spun și povești (la Balotești-Stănișești).

Colectivitatea îl însoțește pe defunct în momentul mării treceri avînd sentimentul că acesta pleacă să-și continue existența undeva de unde nu va mai reveni. Căci ce altă semnificație poate avea obiceiul întocmirii cortului în fața casei, atunci cînd moare cineva, pregătindu-i-se acolo pat, masă, scaun, lampă, farfurie cu mîncare, găleată, cană, haine etc. pe care familia, dîndu-le de pomană, crede că-i asigură existența „de din-

- Ds. 3464 ; Bd. 278 ; Florești—Huruiesti ; Adăscăliței Vasile — 1979 ; Tăbăcaru Toader 50
- Ds. 3310 ; Frumușelu—Glăvănești ; Pandelea Lilioara — 1980 ; Pandelea Polixenia 74
- Ds. 3385 ; Gălbeni—Nicolae Bălcescu ; Uncescu Nicoleta — 1981 ; Dogaru Cristina 65
- Ds. 3220 ; Geoseni—Tamași ; Pavel Vasile — 1978 ; Iosebică Mihai 46
- Ds. 1165 ; Grigoreni—Scorțeni ; Vlăducă Constanța — 1979 ; Șerban Maria 42
- Ds. 3250 ; Hurulești ; Stan Angela — 1978 ; Paiu Teodor 85
- Ds. 3212 ; Lehancea—Podu Turcului ; Obreja Gheorghe — 1977 ; Costache Elisabeta 96
- Ds. 3434 ; Leontenești—Ardeoani ; Dimitriu Maria — 1981 ; Sărăcuțu Tănase 80. Sărăcuțu Elena 73
- Ds. 3437 ; Leapez—Girileni ; Batîn Vasile — 1981 ; Totu Ianoș 68
- Ds. 3427 ; Lucăcești—Moinești ; Lazăr Maria — 1981 ; Popa Safta 80
- Bd. 293 ; Luizi Călugăra ; Adăscăliței Vasile — 1978 ; Coița Andrei 47
- Ds. 3438 ; Luizi Călugăra ; Batîn Elena — 1981 ; Sascău Maria 88
- Ds. 3324 ; Lunca Dochiei—Urechești ; Podaru Ilie — 1980 ; Crișmaru Vanița 77
- Ds. 3483 ; Milești—Parîncea ; Bendrea Leocardia — 1981 ; Cartas Valeria 87
- Ds. 3286 ; Moinești ; Darie Maria — 1980 ; Volcu Maria 48
- Ds. 3247 ; Negri ; Curcuța Maria — 1978 ; Șova Ioana 78
- Ds. 3315 ; Negulești—Dealul Morii ; Chirilă Gică — 1980 ; Blaga Ion 80
- Ds. 3308 ; Păncești—Săscut ; Zoia Lucica — 1980 ; Zoia Ion 88
- Ds. 3481 ; Pîncești ; Bendrea Leocardia — 1981 ; Oprea Toader 41

colo" (la Cornăţel-Urecheşti). Poate în acelaşi sens trebuie citat şi un alt obicei, al pomului, care — de regulă — se face la 40 de zile după deces, plin cu pomeni (la Filipeni), mai riguros suspus riturilor creştine.

Cît timp durează veghea zgomotoasă orice alte manifestări nu mai sînt îngăduite. Începînd după ce preotul şi dascălul au citit „stîlpi” şi au plecat (la Săuceşti, la Siretu-Săuceşti), priveghiul zgomotos exclude bocetul. Aceasta nu numai pentru că a boci noaptea e „lucru cu spaimă” (la Brăteşti-Birsăneşti), ci fiindcă „nu e bine” (la Baloteşti-Stănişteşti), „mai moare cineva din familie” (la Băseşti-Pîrjol), „mortul va sta în glod pe ceea lume” (la Filipeni). De aceea, bocetul se reia abia „dimiglod pe ceea lume” (la Filipeni). De aceea, bocetul se reia abia „dimiglod pe ceea lume” (la Filipeni). De aceea, bocetul se reia abia „dimiglod pe ceea lume” (la Filipeni). De aceea, bocetul se reia abia „dimiglod pe ceea lume” (la Filipeni).

Dacă admitem originea şi sensul dacic al întregului complex de manifestări de priveghi (şi mai cu seamă al celor zgomotoase) — faptul ar fi în total consens cu concepţia lor : moartea le era un prilej de bucurie. Dacă ne gîndim că bocetul, manifestare de certă origine romanică, existentă la toate popoarele neolatine, nu poate fi practicat în acelaşi timp, ne putem imagina o veche realitate pe care îndrăznim s-o formulăm. Bocetul, manifestare ritualică de înmormîntare adusă de cuceritori se instalează în ritualurile noastre pe durata zilei. Priveghiul, manifestare de sorginte autohtonă, dădică, se refugiază pe durata nopţii, cînd — efectiv — puterea de control a cuceritorilor scădea. Cu tot sensul lor opus — şi, poate, tocmai de aceea —, ca o consecinţă a compensaţiei ce decurgea în raporturile dintre ele, s-au perpetuat pînă în zilele noastre. Dar, ca şi la începuturile lor, coexistenţa exclude suprapunerea.

- Ds. 3471 ; Plopu—Dărmăneşti ; Tudor Ioan — 1981 ; Barbu Gheorghită 26 s.a.
- Ds. 3215 ; Răchitoasa ; Luca Olga — 1977 ; Hotinschi Elena 56
- Ds. 3268 ; Recea—Găiceana ; Mihalache Nicoleta — 1979 ; Ovlache Victoria 67
- Ds. 3275 ; Săcut Sat—Săcut ; Apostu Maria — 1979 ; Apostu Gheorghie 66
- Ds. 3208 ; Sărata—Nicolae Bălcescu ; Grigorescu Tatiana — 1977 ; Avram Maria 63
- Ds. 3271 ; Sărata—Solonţ ; Popa Ana — 1979 ; Popa Venică 44
- Ds. 3211 ; Săuceşti ; Apостоale Rodica — 1977 ;
- Ds. 3479 ; Scăriga—Livezi ; Botezatu Gabriela — 1981 ; Balan Gh. 58
- Ds. 3311 ; Scurta—Orbeni ; Ionaşcu Tatiana — 1980 ; Apalaghişei Ioana 75
- Ds. 3280 ; Seculeni ; Bibire Dorina — 1979 ; Băisan Ion 73
- Ds. 3253 ; Siretu—Săuceşti ; Trăistaru Maria — 1978 ; Ardeleanu Elena 75
- Ds. 3372 ; Slobozia—Gheorghie Gheorghiu-Dej ; Dediu Rodica — 1981 ; Belceanu Ion 82
- Ds. 3442 ; Solonţ ; Virtuoso Maria — 1981 ; Bran Aneta 64
- Ds. 3338 ; Săndreşti—Motoşeni ; Neagu-Bute Janica — 1981 ; Neagu Maranda 78
- Ds. 1292 ; Tescani—Bereşti Tazlău ; Nistor Zonia — 1979 ; Nistor Ecaterina 50 s.a.
- Ds. 3274 ; Tuta-Tirgu Trotuş ; Ursu Adriana — 1979 ; Lenghean Ştefan
- Ds. 3382 ; Urecheşti ; Antohi Maria — 1981 ; Antohi Elena 73
- Ds. 3309 ; Urecheşti ; Lazăr Doiniţa — 1980 ; Lazăr Măria 80
- Ds. 3447 ; Valea Arinilor ; Virgolic Cornelia — 1981 ; Rusu Maria 58
- Ds. 3386 ; Valea Seacă (fost Mîndrişca) ; Trandafirescu Iulian — 1981 ; Lepşa Ion 82
- Ds. 3358 ; Zemeş ; Dirilău Aurora — 1981 ; Chira Gh. s.a.
- Ds. 3229 ; Localităţi diferite ; Iepure Ştefan — 1979 ; Inf. Ind.

de pe teritoriul unui județ, putem proceda la prezentarea și descrierea unui număr mai mare de jocuri.

În înfățișarea și descrierea pe care le vom face am simțit nevoia unei clasificări. Simpla înșiruire alfabetică⁶, după denumirea lor, părinelui nu-i este neconcludentă, fie și numai pentru motivul că chiar în una și aceeași localitate, una și aceeași manifestare poate să poarte denumiri diferite. Clasificarea la care am recurs are în vedere mai curând legăturile actuale ale jocurilor, decît originile lor, cu alte categorii de tradiții folclorice. Am distins, așadar, următoarele clase de jocuri de prieteni :

— jocuri de virtuozitate (care ne apar ca adevărate probe de inițiere sau de trecere),

— jocuri cu măști zoomorfe, intim legate de alte numeroase și importante manifestări străvechi, prilejuite mai ales de încheierea și începerea anului,

— jocuri cu măști și reprezentări antropomorfe (ce oferă posibilitatea stabilirii unor filiațiuni asemănătoare), interpretarea lor cerîndu-se suplimentată de detalii caracteristice,

— jocuri cu un mai pronunțat caracter realist decît altele, inspirate de viața de toate zilele, fără transfigurările pe care le întîlnim în alte cazuri,

— jocuri practicate ad-hoc, lipsite de corespondențe în alte capitole ale folclorului,

— jocuri asemănătoare (ba chiar similare) cu cele de copii, în legătură cu care e greu de spus în ce direcție au migrat și — jocuri cu configurație incertă.

Așadar, să începem prin a prezenta jocurile inițiatice și de virtuozitate practicate la priveghi.

1. *Băgatul aței în ac*. Stînd într-o poziție deosebit de incomodă, pe o oală așezată cu gura în jos, în mijlocul camerei, așadar, în văzul tuturor celor prezenți, picior peste picior, un ins se încumetă să treacă un fir de ață subțire prin urechile unui ac. De cele mai multe ori, fie că se sparge oala prăbușindu-i-se eșafodajul, fie că, din pricina instabilității dată de echilibrul precar, nu izbutește să facă ceea ce și-a propus (la Balotești-Stănișești). De reușita actului întreprins depinde reputația cuțetătorului în fața întregii colectivități.

⁶ Această listă ar arăta după cum urmează : 1) Ascunsul, 2) Baba Oarba, 3) Balla cu pește, 4) Barza (Cocostîrcul), 5) Băgatul aței în ac, 6) Bîza, 7) Boldul (Acul), 8) Calul, 9) Capra, 10) Cărbunele, 11) Cizmăria, 12) Crai, crai, ce poruncă-mi dai ?, 13) Curca, 14) Cusutul hainelor, 15) Dorohoiul, 16) Ghici, 17) Gîscă-mînlărea (parodie), 18) Hrișca, 21) Iepurele, 22) Inelul-invîrtețuș, 23) Înmoartea, 24) Leuca (Leuca-ntoarsă), 25) Maiul și butucul, 26) Mișca-neșagul și baba, 27) Moarta, 28) Moarta, 29) Morișca, 30) Mortul, 31) Mortul inviat, 32) Mos-37) Purcelul, 38) Purcele, 39) Răbușul (Armașul, Dornille, Coțca, Crișele, Tigănele, Lemnușul, Fiarele, Vizirii), 40) Scosul cioatelor (Dezbătutul cioatelor), 41) Ursul, 42) Vulpea, 43) Zboară-zboară !

2. **Boldul (sau acut)**. Unii dintre participanți, profitând de aglomerație, fac tot ce le stă în putință spre a-i jeni pe ceilalți. Cu ace și bolduri pe care le țin ascunse în mină, la înghesuală, îi înțeapă pe cei din jur și măresc în acest fel atmosfera tensionată, caracteristică momentului (la Enăchești-Berești Tazlău). Se înțelege că în acest fel pot acționa doar inși care stau în afara emoției momentului, serios distanțați structural de mulțime.

3. **Cărbunele**. Fixind un tăciune aprins într-un ac, prin urechile căruia trece o ață destul de lungă, aceasta se prinde de un cui în tocul ușii. Două grupe de participanți se iau la întrecere. Fiecare suflă cu putere, pînă cînd jarul va inclina să-i ardă pe adversari (la Filipeni). Se pare că, în afară de forță, este nevoie și de pricepere, ceea ce unii informatori recunosc.

4. **Cizmăria**. Iau parte 3 inși. Unul se așează la mijloc, între ceilalți doi, și bate repede cu palmele peste genunchii proprii, mimînd fixarea țințelor. Dar, din cînd în cînd, lovește și în vecinii. Ei sînt obligați să se aplece atîngîndu-i numai mîinile. În situația că reușesc îi iau locul (la Milești-Parincea). Desigur, jocul acesta este ceva mai nou decît altele și ar putea fi foarte bine considerat drept un joc inspirat de preocupările realiste nemijlocite ale unor inși obișnuiți locurilor.

5. **Cusutul hainelor**. Profitînd de neatenția și somnolența unora dintre participanți la priveghi, cei mai ghiduiși cos pe nesimțite hainele altora, avînd din timp la ei tot ce le trebuie, atașîndu-i — fie între ei, fie chiar de hainele decedatului (la Balotești-Stănișești, la Blăgești, la Recea-Găiceana). Pînă să se desmeticească, victimele trăiesc clipe de adevărată panică, pe care — parțial — o transmit și asupra celorlalți.

6. **Ghici**. Doi inși, care au pus la cale totul de mai multă vreme, se postează unul în camera unde se află toți participanții și altul afară. Cel din lăuntru întrebă pe asociatul său: „Vezi pe cutare?” I se răspunde: „Îi văd!”; „Vezi pe cutare?” — „Da”; „Dar pe cutare?” Răspunsul este iarăși afirmativ, deși, în nici un caz, nu există temei pentru așa ceva. „Pe cine am pus mina?” Și, răsturnînd toate îndoielele celor de față, interlocutorul izolat precizează cu justete. Toți participanții se miră neștiind că jucătorii sînt înțeleși între ei (la Secuieni). Proba la care ne-am referit este deosebit de însemnată fiindcă mărturisește măcar parțial ceva din străvechea manieră de constituire a miturilor, sugerînd cum reprezentanții diverselor culturi, animatorii credințelor și superstițiilor, profitau de ignoranța și mîrginirea altora.

7. **Gisca**. Nu este decît un adevărat joc de cuvinte, amintind de atmosfera șezătorilor unde frămîntările sau frămîntările de limbă erau foarte frecvente. Cei ce se prind în joc trebuie să prezinte repede și fără greșală, o suită de cuvinte care se caracterizează prin dificultăți de pronunțare. Propunătorul spune: „Am o gisculiță cu doisprezece pușori / Prin foc, fiș, fiș / Prin pîiș. / Pe sub iarbă, / Pe sub nalbă, / Pe sub hocă / Pui de ciocă. / Cioca cu monicu-n cap, / Cu șomîcul după cap / Și c-o strachină de brînză. / Ia-o, Ioane ș-o șomusă!” Ion (sau cutare) zice: „Fiș, fiș, / Prin pîiș! / Pe sub hocă / Pui de ciocă. / Cioca cu mo-

chicu-n cap / Și c-o strachină de brinză, / Ia-o, Ion ș-o șamuză !“ Trebuind să rostească repede și fără greșală aceste cuvinte, cel solicitat nu este supus pedepselor numai rareori, (Lehancea-Podu Turcului). Participanții sînt destul de numeroși și, fără a se preciza pentru ce, este necesar să întrecă numărul de 9.

8. *Leuca (Leuca-ntoarsă)*. Se joacă în curte, în jurul unui foc aprins din paie, hluji sau hălăciugă (la Balotești-Stănișești și Lehancea-Podu Turcului). Participanții se dispun în șir și în timpul unui adevărat dans, conducă orul acestuia și cel de după el, care poate fi considerat drept ajutorul lui, se străduie — cu o nua — ca, lovindu-l pe cel din urmă și determinîndu-l să se ferească, să-l împingă astfel peste foc (la Scurta-Orbeni, la Șendrești-Motoșeni, la Pîncești).

Jocul prezintă deosebit de numeroase variante ceea ce probează răspîndirea și vivacitatea lui. De multe ori, cîțiva participanți — de obicei : 2 — profită de neștiința celorlalți și, pe neașteptate, cu ajutorul unei funii, îi trag peste foc (la Șendrești-Motoșeni, Huruiești, Balotești-Stănișești). Sînt semnalate și situații cînd focului îi este destinat un ins anume. Ascuns sub pat, cineva leagă pe nesimțite, unuia din participanții la priveghi, care se află în casă, picioarele, cu o funie. Scuturînd-o, cei de afară trag cu destulă brutalitate victima în foc la Secuieni). Se înțelege că acest gest, astăzi aparent gratuit, avea semnificații pentru reconstituirea cărora sînt necesare mult mai multe date decît cele de care dispunem.

Am insita asupra faptului că acest joc este într-adevăr deosebit, cită vreme, în unele localități, la venirea spre priveghi, virtuali participanți strigă în cor : „Leuca“, mai ales cînd se apropie de poarta casei unde vor intra (la Răchitoasa). (Situații similare ne sînt cunoscute și în cuprinsul județului Vaslui). La Filipeni, jocul ne apare însoțit de o serie de formule conservate în dialog, în alte locuri legate de alte jocuri, amintind de realități asemănătoare vîncene, de felul : „Cine e mai sus ? — Soarele. — Dar mai jos ? — Luna. — Dar mai jos ? — Pămîntul. — Și mai jos ? — Leuca-ntoarsă !“ Sînt situații cînd participă perechi de băieți și fete, care stau spate în spate ținîndu-se de mijloc, jocul putîndu-se desfășura fără obligativitatea prezenței focului, chiar în camera mortuară, participanții fiind obligați, prin mișcări dibace, să se ferească de aplicarea pedepsei cu mișca, instrument de tortură despre care va fi vorba ceva mai încolo. Alte informații ne arată că „Leuca“ este încă prezentă chiar acolo unde nu se mai știe nimic despre ea. De pildă, la Asău se face foc în curte și în jurul acestuia, participanții discută fără ca să se practice vreun joc anume, tot așa cum la Pîncești, obiceiul este viu fără a i se mai păstra denumirea. Implicațiile acestui joc tradițional de priveghi sînt deosebit de numeroase, el putînd fi urmărit în coregrafia noastră folclorică.

9. *Morișca*. Organizați și așezați în perechi, băieți și fete, tinerii se îngrijesc să aibă pentru fiecare cuplu un ou vechi, pe care îl străpung cu o sîrmă subțire. Hîrjonîndu-se, trebuie să evite zdrobirea lui pentru a nu provoca miros și murdărie, ceea ce — de altfel — e un lucru greu

de făcut (la Scurta-Orbeni). Nu ne propunem să comentăm semnificația incoerentă bogată, pe care o are obiectul menit prezervării.

10. *Vulpea*. Destul de rar, acest joc întâlnește și în județul Vaslui, se desfășoară de obicei în curte. Unul din participanți dispune de un băț, pe care îl unge cu păcură sau cu alte unguente care miros urit și pătează, mascând această operație. Încălecnnd pe băț se plimbă printre ceilalți incitându-i să pună mâna pe el. Neștiutorii încearcă să-l apuce dar se murdăresc păcălindu-se (la Milești-Parincea).

În totalitatea lor, jocurile din această categorie disociază mulțimea participanților în inițiați și neștiutori.

A doua categorie de jocuri este reprezentată de aceea a măștilor zoomorfe și se înrudește, cum am mai spus, cu jocurile dramatice de la sărbătorile de iarnă. Bineînțeles că măștile zoomorfe întâlnite aici sînt mult mai puține. Le vom aminti în ordinea frecvenței.

11. *Calul*. În privința manierei de construcție, calul la priveghi diferă total de calul la sărbătorile de iarnă, unde — pe prim plan stă necesitatea de a dansa cît mai virtuos cu putință. La priveghi calul este constituit din 3 bărbați. Doi dintre ei fac corpul acestuia, acoperindu-se cu o velință. Cel din față, într-un baston, ține o oală de lut, care semnifică — de fapt — capul animalului. Pe două bețe fixate pe umerii celor doi care închipuie calul, foarte adesea se urcă un călăreț, care, intrat în camera unde este adunată lumea, dialoghează cu aceasta, neguțind cu publicul vînzarea animalului (la Balotești-Stănișești, Buda-Blăgești, Florești-Huruiești etc). În unele părți, cel de al doilea ins care ajută la figurarea calului poartă o mătură în loc de coadă (la Filipeni). Această manieră de a figura calul este deosebit de arhaică și numai foarte rar este semnalată în legătură cu construcția măștilor de la Anul Nou. Călărețul, ținînd la preț, preferă să-și ucidă animalul decît să-l vîndă pe nimic toată. În dialogul cu publicul, care se desfășoară peste tot în termeni relativ identicii intervin replici ca: „Decît opt și opt, / Mai bine calul meu mort“ (la Filipeni) sau „Decît doi lei și-un fiord / Mai bine calul meu mort!“ (la Leontenești-Ardeani) ș.am.d. Participanții nu nu mai au nici cea mai vagă idee despre „ort“, monedă străveche, care era invocată în împrejurarea respectivă și talmăcesc foarte liber pasajul asupra căruia ne-am oprit.

Sînt semnalate și maniere particulare de construcție a măștii calului. La Negri, doi inși stau pe o bancă mișcîndu-se și creînd impresia că este vorba de un cal. Și acolo, însă, ei vînd vase de lut, fiindcă strigă din cînd în cînd: „Hai la oale!“ La Blăgești, calul este figurat de o singură persoană. Am reține din acest joc, mai ales, spargerea oalei, legînd practica respectivă de ceea ce arheologii au remarcat în nenumărate cazuri, atunci cînd au descoperit morminte dacice, că aproape totdeauna, lîngă cel înhumat, se spargea o oală de lut.

12. *Capra*. Semnalată la Borșani-Coțofănești, aceasta prezintă un scenariu întrutotul identic cu cel al calului.

13. *Barza* (sau *cocosticul*). Apare cu primul nume citat la Sarata-Nicolae Bălcescu și cu cel de al doilea la Secuien și la Șendrești-Moto-

șeni. Un ins se maschează cu o haină și printr-una din mînecele acesteia scoate un baston, la extremitatea căruia sînt legate două linguri în formă de cioc. Cu ciocul sînt ciupite, mai ales, fetele și femeile, ceea ce stîrnește ilaritate.

14. La Florești-Huruiești, locul barzei sau cocostircului este luat de pasărea de curte numită *cuvcă*. După ce îi inveseleşte pe cei prezenți este înălțurată la propunerea unui ins din mulțime, ce spune: „Ia, hai s-o tăiem!”

15. *Ursul*. La Cornățel-Urechești, jocul se pornește de la șura cu paie, masca animalului fiind întocmită din funii împletite din furaje. Pe cap jucătorul poartă o căciulă de capră. Intrînd în casă, avînd și ursar, masca aceasta imbrățișează — mai ales — fetele. Într-o formă mai simplă este semnalată și la Cornățel. Din amănuntele referitoare la maniplă era de construcție a mășt ne putem da seama de vechimea deosebită a jocului ursului la priveghi, fiindcă în realitatea folclorică românească, numai în extrem de puține cazuri, astăzi, la sărbătorile de iarnă, ursul se mai confecționează din funii de fin sau de paie.

O altă categorie de jocuri este aceea cu reprezentări (uneori chiar cu măști) antropomorfe.

16. Cuplul *moșneag* și *babă* pare să fie nelipsit din toate ocaziile. Bineînțeles, interpretarea rolului feminin se face în travesti. În județul Bacău, mai mult decît în altă parte, baba poartă un nume gearlizat: „Gherdănică” (la Balotești-Stănișești) și „Gherghelica” (la Răchitoasa). Intrată printre participanții la priveghi, baba se ascunde uneori sub patul decedatului. Moșul o strigă de afară. Dialogul iscat între aceste personaje este, la un moment dat, deosebit de licențios. Cei din casă pun baba la tot felul de munci: să sape, să facă fîntînă din copiii prezenți ș.a. Frecvența acestor reprezentări se leagă, desigur, de rosturile cuplului în sugerarea permanentei vieții, fiindcă în nenumărate cazuri se procedează la mimarea actului sexual.

17. *Inmormîntarea* parodie. Cîțiva dintre cei prezenți fac pregătiri întense și organizează o inmormîntare. Unul o face pe „mortul” și se întinde pe o ușă sau pe o scară, fiind dus pe umeri de alți inși. 2—3 se fac bocitoare și încep a-l plînge pe decedat, improvizîndu-se texte care stînesc hazul auditoriului. În sfîrșit, apar „popa și dascălul”, care slujesc imitînd aceste personaje reale, pe care au avut prilejul să le observe de foarte multe ori. (Cîteva mențiuni fugare despre acest joc, și pe baza unor materiale din județul Bacău, a publicat George Enache, în 1980⁷).

18. *Moartea*. Deși se joacă mai rar, cum spunea un informator, mai ales acolo unde „nu-i jelană mare” (la Dumbrava-Răchitoasa), constă din improvizarea unei măști (la Recea-Găiceana). Totodată, în mină agită o coasă sau secere amenințînd în stînga și în dreapta, insistînd mai cu seamă asupra celor mai în vîrstă.

Această reprezentare a migrat din sfera obiceiurilor de priveghi în galeria personajelor care fac alaiurile cu reprezentări antropomorfe, cu

⁷ George Enache, „Comorile noastre”, Iași, mai 1980, p. 33—35.

prilejul jocurilor dramatice de la sărbătorile de iarnă. Privite împreună, jocurile de priveghi cu măști și reprezentări zoomorfe și antropomorfe sînt de natură să atragă luarea aminte asupra faptului că momentul este privit de colectivitate ca un indiscutabil prilej pentru bogate și variate manifestări dramatice.

Categoria jocurilor de priveghi realiste este, de asemenea, bine reprezentată.

19. *Scosul ciotelor* (sau „Dezbaterea cioatelor“). 2 pînă la 10 inși se prind în brațe unul pe altul, în așa fel încît cel strîns cu putere să poată fi bine zdruncinat (la Gioseni-Tamași). În alte părți (la Huruești), rădăcinile nu sînt dezbătute, ci trase (scoase), cei prinși fiind strașnic trași de după ceafă (ceea ce se întîmplă și la Răchitoasa). Aluzia la despăduriri poate fi socotită ca o dovadă a vechimii acestei manifestări.

20. *Podul*. La Florești-Huruești, în văzul celor prezenți, chiar în mijlocul camerei se întind pe jos, așezați paralel, doi flăcăi. Se explică privitorilor că sînt grinzile podului ce urmează a fi construit. Urmează apoi punerea podelelor, improvizate din copilandrii ce-și fac noviciatul la priveghi. După ce sînt așezați în curmeziș, pe neașteptate sînt bine croiți cu mișca, ceea ce ar vrea să însemne că li se bat cuile.

21. *Balta cu pește* (defapt „bătutul acesteia“). Nouă jocul ne este cunoscut din localități de pe Valea Prutului, unde el nu reprezintă decît o secvență dintr-un ansamblu de manifestări la priveghi, pe tema pescuitului. Aici, un ins legat la ochi, așezat pe o băncuță, învîrte cu putere mișca, ca să sperie peștele și să-l îndrepte spre năvoade, ceea ce provoacă mare panică între participanții ce riscă să primească lovituri zdrene (la Geoseni-Tamași).

22. *Vinzarea peștelui* este un joc mult mai răspîdit, semnalat la Balotești-Stănișești, Șendrești-Motoșeni, Huruești, Filipeni. Flăcăii care vind pește trec printre participanți și strigă: „Hai la pește! Pește proaspăt!“ Ei împart participanților bețișoare de cîte 15 cm lungime. Cine nu cumpără este bătut cu mișca. După distribuire se stringe plata. Cine nu dă nimic este, de asemenea, bătut. Într-o formă mai modernă, la Huruești, sînt vindute bilețele pe care au fost notate cu creionul numere, ce înseamnă kilogramele (de fapt numărul de lovituri de mișcă, ce i se vor aplica la încheierea tîrgului, cumpărătorului).

23. *Purcelul*. La Răchitoasa, un ins este băgat într-un sac ce se leagă bine la gură. De obicei acest rol este destinat tot novicilor, fiindcă sacul va fi răsturnat și aruncat pe toate părțile, ceea ce stîmbește suferința celui din el și hazul tuturor celor prezenți.

24. *Moara*. Cele două semnalări de care dispunem (la Pralea-Căiuți și la Secuieni) vorbesc despre moara cu benzină, așadar, despre o variantă mai recentă a acestei instalații. Cei din casă sînt, uneori, improșcați cu făină, dar, în funcție de dibăcia lor, se întîmplă ca, pe coșul morii, improvizat dintr-o mînecă a hainei celui ce este moară, să se toarne apă, păcălit fiind cel care spera să-i păcălească pe ceilalți.

25. *Hoții*. La Balotești-Stănișești, personale sînt jandarmul și doi hoți legați, acuzați de a fi pricinuit supărări decedatului. De obicei sînt pedepsiți să mănînce plămădeală, cu care înecîndu-se îi stropesc pe cei din jur. În alte variante jocul este aidoma celui practicat de copii, bîdîndu-se pe cinci bilețele, care, odată trase, distribuie rolurile participanților : hoțul, gvardistul, judecătorul, omul bun și călăul. Joc cu pedepse, acesta nu izbuteste să-i antreneze pe toți cei prezenți.

Jocuri ad-hoc, fără replici și similitudini în alte capitole ale folclorului, nici în jocurile de copii, nici în jocurile dramatice practicate la sărbătorile de iarnă, vom vedea că întîlnim mai multe și în chip frecvent.

26. *Mortul înviat*. Cu o ață sau cu sirmă se leagă o mină a decedatului (la Buda-Blăgești, la Băsești-Pîrjol etc.) și, atunci cînd se apropie un nou venit, cineva manevrează în așa fel încît cel mort să se miște. Cei de față se înspăimîntă. (La Leontenești-Ardeoani, este mișcat, uneori, chiar trupul decedatului). În unele localități (la Enăchești-Berești Tazlău) participanții pedepsesc cu strășnicie pe cei implicați în acest gen de joc.

27. *Mișca*. Numele acestui joc este același cu numele dat instrumentului special confecționat pentru aplicarea pedepselor la toate celelalte jocuri. Nu lipsește din nici o localitate. Mai mulți bărbați (cel mai adesea tineri, dar se mai angajează uneori și bătrîni, la Lunca Dochiei-Urechești) se așează în cerc. La mijloc se află cel ce trebuie să descopere la cine se află mișca, purtată pe ascuns la spatele participanților. Pînă ghicește i se aplică multe lovituri. Mișca este fie un capăt de funie cu nod (la Alotești-Stănișești), fie un ciorap în care se introduce un cartof (la Balcani), fie o curelușă (la Răchitoasa).

28. *Gociu*. Acest joc a fost investigat de R. Vulcănescu⁸, care a publicat despre el, cum apărea la Găiceana, acum 45—50 de ani, unele informații au îndeajuns de complete dar interesante. Participanții au grijă să se îmbrace cît mai gros pentru a anihila violența loviturilor. Cel cu mișca intră și întreabă de fiecare : „Știi că a murit Gociu ?” „Nu știu !” La acest răspuns îl bate pe cel chestionat pînă cînd spune că știe. Apoi îi dă un colac imaginat și primește pentru aceasta „bogdaproste”. După un timp, jocul este rehat cu întrebarea : „Știi că a înviat Gociu ?” Discuția se continuă astfel : „Cînd ? — Aseară. — Nu știu. — Nu știi ? — Nu. — Dă colacul înapoi ! — N-am colacul, că l-am mîncat”. Cel interogată primește lovituri pînă restituie colacul spunînd : „bogdaprostea cea de-aseară s-a dezbogdaprostit”. Formula va fi spusă repede de toți, iar cel ce greșește este din nou bătut. Se face precizarea că cine nu vrea să ia parte la joc spune aceasta de la început.

Așa cum am spus și mai înainte, există și o grupă de jocuri care, deși sînt larg folosite la priveghi, nu sînt decît jocuri curente practicate de copii. Dintre acestea fac parte :

⁸ R. Vulcănescu, „Revista de etnografie și folclor”, X (1965), nr. 6, p. 614—619.

29. *Ascunsul* (sau „De-a v-ați ascunselea“). Se joacă în ogradă, mai ales în anotimpurile călduroase. Este preferat de fete, cum se petrec lucrurile la Băsești-Pirjol.

30. *Prinsul* (sau „De-a prinsul“). Semnalat, de asemenea, în localitatea amintită mai sus, beneficiază de aceleași condiții.

31. *Baba-Oarba*. La Bolovăniș-Ghimeș Făget se întilnește în forma sa clasică, în schimb, în unele localități din zona Moinești, deși are forma știută, poartă numele de „Barba-Oarba“, tot așa cum — în aceeași zonă — mai poartă și denumirea de „Chirițele“, desigur, ca o consecință a întrebării pe care cel legat la ochi, o pune din cînd în cînd: „Unde ești Chimiță?“ La acest joc se antrenează mai ales tineretul.

32. *Iepurele*. Unul din participanți (la Șendrești-Motoșeni) confecționează dintr-o batistă, o păpușă ce reprezintă un iepuraș, pe care o arată celorlalți provocîndu-i la hîrjoană.

33. *Zboară-zboară*. Este un joc întilnit la priveghi în mai multe localități de pe Valea Trotușului. Flăcăi și fete, bărbați și femei tinere participă trebuind să ridice mîna numai atunci cînd într-adevăr, cel ce rostește cuvintele „zboară-zboară“ le asociază cu vietăți investite cu această calitate. Celor ce greșesc li se aplică diverse pedepse (să sărute pe cineva, să bea o cană cu apă ș.a.m.d.).

34. *Maiul și butucul*. Beneficiem de o bună descriere a acestuia, așa cum se practică la Băsești-Pirjol. Numărul participanților este de patru. Unul este butucul și se așează bine sprijinit pe mîini și pe picioare. Altul este maiul. Ceilalți doi iau maiul (de cite o mîină și un picior) și dau cu dosul acestuia în dosul butucului. Dacă butucul era rezistent „crăpa“ (adică suferea) maiul. Și invers. Cei din jur se distrează observînd grimasele și auzind vîităturile jucătorilor.

35. *Bîza*. Nu greșim dacă apreciem că acest joc este deosebit de răspîndit. Uneori (la Dumbrava-Răchitoasa) este organizat afară, la lumina focului. Chiar dacă la Frumușelu-Glăvănești îi antrenează mai ales pe copii, la Recea-Găiceana se prind în joc și însurățelei.

Desfășurarea este bine cunoscută. Un participant, cărui i se acoperă ochii, ține o mîină cu palma deschisă și orientată spre spate, subsuoară. Cineva din grup lovește cu putere. Ghicit, cel care a aplicat lovitura îi ia locul. Adesea, acest joc este deosebit de violent, dar, cine acceptă să ia parte nu poate avea nici o pretenție. Un informator de la Filipeni spunea „în vechime, dacă la priveghi murea cineva, cel ce i-a pricînit moartea nu avea nici o judecată“.

36. *Palmele*. La Răchitoasa, cei ce vor să intre în joc pun palmele, pe rînd, una peste alta. Al zecelea va porunci diferite pedepse celorlalți.

37. *Puricele* (sau „Sai purice!“). Destul de răspîndit (atestat la Băsești-Pirjol, la Blăgești, la Zemeș, la Balcani, la Sărata-Solonț), acest joc se desfășoară în felul următor. Un participant se așează pe un scaun în mijlocul celorlalți. Cineva spune: „Sai, purice!“ El răspunde: „Nu mai pot de pîntece“. Dialogul urmează: „Pînă cînd?“ „Pîn-n-oi săruta pe (cutare)“. Refuzat va fi pedepsit aplicîndu-i-se lovituri cu mișca.

38. *Ineluș-învîrtecuș*. La Băsești-Pîrjol, la Dumbrava-Răchitoasa, Fîlipeni, Zemeș, stînd pe scaun, unul dintre cei ce iau parte la joc se așează încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“. Strînși ză încovoiat cu fața în jos. Se spune despre el că este „căldare“.

39. *Prutul* (cu variantele sale, atunci cînd este înlocuit cu alte obiecte *Ineluș* — la Dumbrava-Răchitoasa și Șendrești-Motoșeni — și *Banul* — la Bibirești-Ungureni). Mai mulți tineri, de ambele sexe, se așează la rînd ținînd palmele în așa fel încît cineva să lase în ele, pe ascuns, la unul din jucători, un pai. Unul dintre participanți trebuie să ghicească unde a fost ascuns. Se aplică pedepse dintre cele mai variate.

40. *Crai, crai, ce poruncă-mi dai?* La Băsești-Pîrjol, la Buda-Blăgești și în alte părți se alege dintre cei ce se prind în joc, un crai care aplică pedepse tinerilor, de obicei, plăcute pentru aceștia.

41. *Răbușul*. (Denumit în zona Moinești și *Armașul*). Se joacă și la Păncești-Sascut, la Sascut Sat și în alte localități. Se cioplește un băț în patru dungii, pe fiecare latură înscriindu-se cite un semn D = domn (sau armaș), O = nici o pedeapsă, 1 = o lovitură și 2 = două lovituri. Participanții suferă consecința felului în care le cade răbușul sau zarul, sau titirezul.

La Geoseni-Tamași jocul este cunoscut într-o variantă intitulată *Domniule*; la Valea Seacă (fostă Mindrișca) se numește *Coțca*, iar în comunele Căiuți, Coțofănești, Urechești și Ștefan cel Mare apare sub denumirile de *Criștele* (probabil fiindcă erau folosite cîndva plăcuțe de piatră), *Țigănelele*, *Lemnușul*, *Fiarele* și *Vizirii*, multele variante pe care le cunoaște confirmînd vechimea și larma lui răspîndire.

În sfîrșit, vom mai aminti și două jocuri despre care ne lipsesc alte informații decît aceea că există, ceea ce nu a înlesnit clasificarea lor.

42. *Hrîșca* (la Negulești-Dealul Morii).

43. *Dorohoiul* (în aceeași localitate).

Înclinăm să credem că, în afara celor prezentate aici există și altele, neinregistrate încă, pentru aflarea cărora sînt necesare cercetări și investigații în continuare.

Oricît de sumară ar fi, aprecierea acestor date ne ajută la caracterizarea obiceiului, prezentîndu-ni-l ca pe o manifestare precristiană, ale cărei caractere arhaice sînt deosebit de bine conservate. Întreaga concepție de natură deosebit de veche se arată a fi răzbătut cu tenacitate pînă în zilele noastre, ceea ce face ca interesul pentru această manifestare să se justifice, fiind vorba de unul din puținele capitole foarte rezistente ale spiritualității primare. Consemnarea a cit mai multe din aspectele la care ne-am referit poate înlesni descifrări deosebit de utile pentru înțelegerea trecutului. Permanenta revitalizare a acestor jocuri, prin racordarea lor la vremurile noi, arată că fenomenul priveghiului este

incă resimțit ca făcînd efectiv parte din elementele necesare și justificate ale societății. Căci alte interpretări nu ar putea primi relațiile joc de priveghi — joc de Anul Nou, sau joc de copii.

Este și motivul pentru care, astăzi, cînd datele respective mai pot fi adunate încă, am socotit necesar să ne preocupe o cît mai conștiințioasă depozitare a lor, care, stînd la îndemîna cercetătorilor, să-și poată găsi tălmăcirea adevăratelor înțelesuri.

JEUX DE VEILLE DU DÉPARTEMENT DE BACĂU

Résumé

En base de 66 enquêtes folkloriques spéciales, directes et indirectes, effectuées dans 80 localités du district de Bacău, pendant les trois dernières années, le présent matériel établit le répertoire des jeux de veille. On entend par jeux de veille les manifestations bruyantes de la collectivité qui veille le défunt durant les trois nuits qui séparent le décès de l'enterrement.

On distingue les catégories suivantes de jeux :

— initialiques et vertueux (comme — par exemple — le charbon enflammé suspendu au cadre de la porte ou au plafond, à l'aide d'un fil passé par l'aiguille qui le rattache; tout le monde souffle là dessus pour éviter qu'il soit atteint et brûlé et pour provoquer plutôt la brûlure des autres);

— avec des masques et représentations zoomorphes (comme le cheval, l'ours, la cigogne etc);

— avec des masques et représentations anthropomorphes (comme le vieillard, la vieille etc), ces dernières catégories étant à rapprocher d'habitude des jeux dramatiques qui sont pratiqués lors des fêtes d'hiver.

— réalistes (l'extraction des racines, la construction du pont etc);

— ad-hoc, sans répliques ni similitudes dans les autres manifestations folkloriques (le mort qui ressuscite etc);

— totalement ressemblants aux jeux d'enfants (collin-maidard, le puce, jeu de cache-cache etc).

Leur total este de 43.

L'auteur considère que, même si le matériel est à présent descriptif, il fournit des données utiles pour pouvoir passer à l'interprétation des faits.